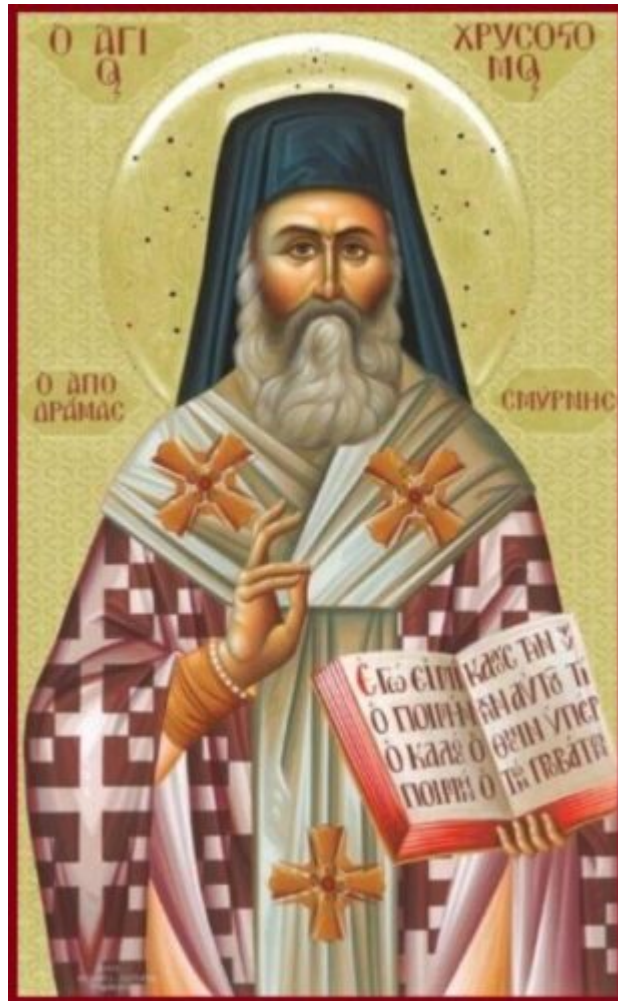

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΑΓΙΟΙ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

(Από τον Άγιο Πολύκαρπο στον Άγιο Χρυσόστομο Σμύρνης)

Οί Χριστιανικές καταβολές της Μικρασιατικής γης αποδεικνύονται από τὰ ὀνόματα τῶν 7 Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου (Ἔφεσος, Σμύρνη, Πέργαμος, Λαοδικεΐα, Σάρδεις, Φιλαδέλφεια, Θυάτειρα) καί ἀπό τήν ἴδρυση χριστιανικῶν κοινοτήτων ἀπό τόν ἴδιο τόν Ἀπόστολο Παῦλο. Μεγάλες Οἰκουμενικές Σύνοδοι ἔλαβαν χώρα στήν Μικρασιατική γῆ καί συγκεκριμένα τό 325 μ.Χ. στή Νίκαια, τό 451 μ.Χ. στήν Χαλκηδόνα.

Τὴν γῆ αὐτὴ ἀγίασαν μὲ τὸ αἷμα τους ἢ μὲ τὸν ὄσιακό βίον τους καὶ τὴν διδασκαλία τους μεγάλες μορφές τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Ἦδη ἀπὸ τὸν 2ο μ.Χ. αἰῶνα ἡ ἑλληνοκατοικημένη Μικρὰ Ἀσία γίνεται τόπος μαρτυρίου γιὰ πολλοὺς Χριστιανούς, πού κατεδιώκοντο ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴ Ρωμαϊκὴ ἐξουσία. Κορυφαῖος μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἅγιος Πολύκαρπος, Ἐπίσκοπος Σμύρνης, τοῦ ὁποῖου τὸ μαρτύριο τοποθετεῖται μεταξὺ τοῦ 156 μ.Χ. καὶ τοῦ 168 μ.Χ. Ἀπὸ τὸν 3ο Τόμο τῆς Βιβλιοθήκης Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων (ΒΕΠΕΣ) καταγράφουμε τίς τελευταῖες στιγμές του: Ὁχλος ἀντιχριστῶν ὠρῦεται τὴν ὥρα, πού δικάζει τὸν Ἅγιο ὁ Ἀνθύπατος Στάτιος Κοδράτος. Ζητοῦν τὴν θανάτωση τοῦ Πολυκάρπου.

Τὴν στιγμή ἐκείνη φωνὴ Κυρίου ἀκούεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἐνθαρρύνει τὸν ὑπερήλικα Ἐπίσκοπο. «Ἴσχυε, Πολυκαρπε καὶ ἀνδρὶ ζου». Ὁ Ἀνθύπατος τοῦ ζητεῖ νὰ ἀπαρνηθεῖ τὸν Χριστό, γιὰ νὰ σώσει τὴν ζωὴ του. Καὶ ὁ «πάνυ γηραλέος» Ἐπίσκοπος τοῦ ἀπαντᾷ: «Ὀγδοήκοντα καὶ ἕξ ἔτη δουλεύω αὐτῷ καὶ οὐδὲν μὲ ἠδίκησεν, καὶ πῶς δύναμαι βλασφημῆσαι τὸν Βασιλέα μου, τὸν σῶσαντά με». Ὁ Ἀνθύπατος τὸν φοβερίζει ὅτι θὰ τὸν ρίξει στὴν φωτιά. Ἦρεμος ὁ Ἅγιος ἀπαντᾷ:

«Μὲ φοβερίζεις μὲ τὴν φωτιά, πού ἀνάβει γιὰ μιά στιγμή καὶ σβήνει. Δέν ξέρεις τὴν φωτιά τῆς μέλλουσας κρίσης καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως, πού περιμένει τοὺς ἀσεβεῖς. Κάνε αὐτὸ πού θέλεις! Μὴ ἀργεῖς!». Ὁ Ἀνθύπατος ἐξοργισμένος ἀπὸ τὴν θαρραλέα ἀπάντηση τοῦ Πολυκάρπου προστάζει τὸν κήρυκα καὶ ἐκεῖνος ἐρεθίζει τὰ πλήθη, πού ξεχύνονται, μαζεύουν ξύλα, ἀνάβουν φωτιά. Δένουν τὰ χεῖρια τοῦ σεβασμίου γέροντος καὶ τὸν ρίχνουν στὴ πυρὰ. Τότε γίνεται τὸ θαῦμα! Οἱ φλόγες τῆς φωτιᾶς κάνουν καμπύλες, παρακάμπτουν τὸ σῶμα τοῦ Πολυκάρπου. Ὁ Ἀνθύπατος ἀπορεῖ, φοβᾶται. Καταλαβαίνει τὴν μεγάλη προσβολή, πού τὸν περιμένει καὶ διατάσσει τοὺς στρατιῶτες νὰ τρυπήσουν μὲ τὰ ξίφη τους τὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου. Ἀπὸ τὸ αἷμα του σβήνει ἡ φωτιά. Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἁγίου ἤδη ἔχει ἀνέβει στὸν οὐρανὸ. Καὶ τὸ νεκρὸ σῶμα, ὅμως, τὸ φοβοῦνται οἱ εἰδωλολάτρες. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀνθύπατος προστάζει νὰ τὸ κάψουν. Κάποιοι θαρραλέοι Χριστιανοὶ ἔτρεξαν καὶ πρὸ λαβαν νὰ συλλέξουν μερικά ἀπὸ τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου, τὰ ὁποῖα διασώζονται μέχρι σήμερα καὶ θαυματουργοῦν. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμη του στίς 23 Φεβρουαρίου.

Μικρὰ Ἀσία εἶναι καὶ ὁ Πόντος. Γι' αὐτὸ ἀξίζει νὰ στρέψουμε τὸ νοῦ μας στὴν ἱερά μνήμη τοῦ Ἁγίου Εὐγενίου τοῦ Τραπεζουντίου, ὁ ὁποῖος ἐμαρτύρησε στίς 21 Ἰανουαρίου 292 μὲ διαταγὴ τοῦ τοπικοῦ ἀρχοντος Λυσία. Ἡ τιμὴ του καθιερώθηκε ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Μεγάλων Κομνηνῶν καὶ ἐτιμᾶτο στὴν Τραπεζοῦντα, ὅπως ἐτιμᾶτο καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος στὴν Θεσσαλονίκη. Ὁ Ἰ. Ναός του στὸν ὁμώνυμο λόφο ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη περιεῖχε

τό σπήλαιο, όπου συνελήφθη από τούς δημίους του. Τό σπήλαιο άνεκαλύφθη στους νεωτέρους χρόνους (1898) από τόν λόγιο έκπαιδευτικό Ματθαῖο Παρανίκα μέσα σέ καπνοχώραφα. Τά χαριτόβρυτα ἱαματικά Λεῖψανά του προσεκκνοῦντο ἀπό τόν λαό, ἀλλά καί ἀπό εὐσεβεῖς αὐτοκράτορες, ὅπως ὁ Βασίλειος Β΄. Τό μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Εὐγενίου ἔγραψε τόν ΙΑ΄ αἰῶνα ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Ξιφιλῖνος μαζί μέ τό μαρτύριο τῶν Ἁγίων Κανιδίου, Οὐαλεριανοῦ καί Ἀκύλα, οἱ ὁποῖοι ἀποκεφαλίσθηκαν τήν ἴδια ἡμέρα μέ τόν Εὐγένιο.

Κάθε Μάρτιο μέσα σέ τέσσερις ἡμέρες τιμοῦμε τή μνήμη πολλῶν Μικρασιατῶν μαρτύρων. Στίς 9 Μαρτίου τιμοῦμε τούς 40 μάρτυρες τῆς Σεβαστείας, πού θανατώθηκαν μέσα στά παγωμένα νερά τῆς λίμνης ἐπί αὐτοκράτορος Λικινίου. Ὅμως στίς 6 Μαρτίου τιμοῦμε τούς 42 μάρτυρες τούς ἐν Ἀμορίῳ. Θά μείνουμε λίγο περισσότερο στήν ἱστορία τους, διότι ἀποτελεῖ τό προοίμιο τῶν νεομαρτύρων τῆς Τουρκοκρατίας. Δέν θανατώθηκαν ἀπό Ρωμαίους εἰδωλολάτρες, ἀλλά ἀπό Ἄραβες Μουσουλμάνους τό 845 μ.Χ. Ἦσαν ἀξιωματικοί τοῦ Βυζαντινοῦ στρατοῦ στήν πόλη Ἀμόριο, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καί γενέτειρα Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Τό 838 οἱ Σαρακηνοὶ Ἄραβες κατέλαβαν τήν πόλη κι ἔσφαξαν 4.000 Χριστιανούς. Οἱ 42 ἀξιωματικοί κρατήθηκαν ἐπί 7 χρόνια στή φυλακή καί ἐπιέζοντο συνεχῶς νά ἀλλαξοπιστήσουν.

Ὅπως μᾶς διηγεῖται τό κείμενο τοῦ μοναχοῦ Εὐωδίου οἱ 42 φυλακισμένοι ἔψαλλαν συνεχῶς τόν Ψαλμό τοῦ Δαυίδ «οὐ μή ἀποστῶμεν ἀπό σου, ἀλλ' ἕνεκέν σου θανατούμεθα ὃ λην τήν ἡμέραν». Οἱ φύλακες τούς ἐχλεύαζαν λέγοντας ὅτι τήν ἐποχή ἐκείνη μία γυναίκα κυβερνοῦσε τό Βυζάντιο: «Γυνή γάρ τῆς Ρωμανίας σήμερον βασιλεύει».

Παρά τίς πιέσεις οἱ στρατιωτικοὶ αὐτοὶ ἔμειναν πιστοὶ καί στήν Πίστη καί στήν Πατρίδα καί τελικῶς θανατώθηκαν ἀπό τούς ἀλλόθρησκους κατακτητές τῆς πόλεως. Ὁ προαναφερθεῖς Εὐωδῖος τούς ὀνομάζει «τρισαριστεῖς», δηλαδή ἀριστεύσαντες τρεῖς φορές. Πρῶτον διότι δέν προσεχώρησαν στήν εἰκονομαχία, δεύτερον διότι ἔμειναν πιστοὶ στόν Χριστό καί τρίτον διότι δέν πρόδωσαν τήν Πατρίδα τους.

Βλέπουμε ἤδη τήν ἐποχή ἐκείνη νά διαμορφώνεται ἡ σταθερή ἑλληνορθόδοξη ἀντίληψη ὅτι ὁποῖος ἐγκαταλείπει τήν Ὁρθοδοξία –ἐκουσίως ἢ διά τῆς βίας– χάνεται καί γιά τόν Ἑλληνισμό. Μία ἀντίληψη, πού ἔγινε πλέον βίωμα καί συνείδηση στους Ρωμηούς ἐπί Τουρκοκρατίας σέ ὅλα τά ὑπόδουλα ἑλληνικά ἐδάφη καί περισσότερο στήν Μικρά Ἀσία.

Κεντρική θέση, κυριολεκτικά καί μεταφορικά, στήν Μικρασιατική γεωγραφία καί ἱστορία κατέχει ἡ Καππαδοκία. Ἐκεῖ γεννήθηκαν ἢ ἔδρασαν σπουδαῖες μορφές τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἡ Ἁγία Νίνα, πού ἐκχριστιάνισε τήν Γεωργία τοῦ Καυκάσου, ὁ Ἅγιος Θεοδόσιος ὁ

Κοινοβιάρχης, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε στήν Καππαδοκία καί μαρτύρησε στά τέλη τοῦ 3ου αἰῶνος μ.Χ. στήν Παλαιστίνη, ἡ Ἁγία Εἰρήνη Χρυσοβαλάντου, ὁ Ἅγιος Ἀμφιλόχιος Ἰκονίου, ὁ Ἅγιος Βλάσιος, ὁ Ἅγιος Ζήνων καί πολλοί ἄλλοι. Ἀπό τόν 7ο αἰῶνα μ.Χ. ἡ Καππαδοκία καθίσταται μεγάλο κέντρο μοναχισμοῦ καί ἀσκήσεως. Στήν κοιλάδα τῶν Κοράμων –σημερινό Γκιόρμε– βλέπει ὁ σύγχρονος ἐπισκέπτης τίς τρύπες καί τίς σπηλιές, πού προσ ἔφερε ἡ ἰδιόμορφη γεωλογική διαμόρφωση γιά τήν ἀσφαλῆ ἐγκαταβίωση τῶν Ὁρθοδόξων ἀσκητῶν. Γιά τό ἑλληνορθόδοξο Βυζαντινό Κράτος, τήν Ρωμανία, ὅπως τό ἀναφέρουν τά κείμενα τῆς ἐποχῆς, ἡ Καππαδοκία ἦταν ἀκριτική, μεθοριακή, περιοχὴ καί ἐπὶ αἰῶνες δεχόταν τά πρῶτα κύματα τῶν Ἀραβικῶν ἐπιθέσεων. Ἐκεῖ γεννήθηκε ὁ θρύλος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα καί ὁ κύκλος τῆς ἀκριτικῆς ἐπικῆς ποιήσεως. Ἡ κορυφαία πάντως στιγμή τῆς Καππαδοκίας ἦταν ὁ Δ΄ αἰῶνας, ὅταν γεννήθηκαν καί ἀνδρώθηκαν ἐκεῖ τρεῖς διακεκριμένοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ Μέγας Βασίλειος, Ἐπίσκοπος Καισαρείας, ὁ ἀδελφός του Γρηγόριος, Ἐπίσκοπος Νύσσης, καί ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἀπό τήν Ναζιανζό, πού ἀνεδείχθη Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Σήμερα οἱ μελετητές τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου τους τούς θεωροῦν, μαζί μέ τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο, πού γεννήθηκε στήν Ἀντιόχεια τῆς τότε ἑλληνιστικῆς Συρίας, ὡς τούς Χριστιανούς Πατέρες, οἱ ὁποῖοι τόνισαν τήν ἀξία τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καί βοήθησαν στήν δημιουργική συνάντηση Χριστιανισμοῦ καί Ἑλληνισμοῦ. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ προτροπή τοῦ Βασιλείου στούς νέους νά μελετοῦν τά ἀρχαῖα κείμενα, ὅπως ἀναλύεται στήν ἐπιστολή του «Πρός τούς νέους, ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων».

Στή Μικρασιατική γῆ ἔδρασε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Γ' Δούκας Βατάτζης ὁ Ἐλεήμων, ὁ ἐκ Διδυμοτείχου. Διαδέχθηκε στόν θρόνο τοῦ Βυζαντινοῦ Ἀυτοκράτορος τόν πεθερό του Θεόδωρο Α' Λάσκαρι, ὅταν ὁ κανονικός Πατριάρχης καί ὁ νόμιμος Ἀυτοκράτωρ εἶχαν μεταφερθεῖ στή Νίκαια τῆς Μικρασιατικῆς Βιθυνίας. Ἦταν ἡ ἐποχὴ τῶν Σταυροφοριῶν καί ἡ Κωνσταντινούπολη εἶχε καταληφθεῖ (1204-1261) ἀπό τούς στρατιῶτες τῆς Δ' Σταυροφορίας. Ὁ Βατάτζης κυβέρνησε μέ σύνεση, πατριωτισμό καί φιλανθρωπία ἀπό τό 1222 ἕως τό 1254. Ἐτάφη στή Μονή Σωσάνδρων κοντά στό Νύμφαιο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ κάτοικοι τῆς μικρασιατικῆς Μαγνησίας τόν τιμοῦσαν ὡς Ἅγιο μέχρι καί τήν καταστροφή τοῦ 1922.

Αὐτή τήν παράδοση τῆς ἑλληνορθόδοξης παιδείας διετήρησε ἡ Μικρὰ Ἀσία καί μέχρι τήν καταστροφή τοῦ 1922. Εἶναι χαρακτηριστική ἡ σύσταση τοῦ τότε Μητροπολίτου Σμύρνης καί μετέπειτα Ἁγίου καί Ἐθνομάρτυρος Πατριάρχου Κων/πόλεως Γρηγορίου Ε', ὁ ὁποῖος ἔγραφε τό 1819 πρὸς τά σχολεῖα τῆς Σμύρνης: «Οἱ διδάσκαλοι νά ἀναδεικνύωσιν τούς μαθητιῶντας

Χριστιανούς ελληνίζοντας τὰς φράσεις καὶ Ἑλληνας χριστιανίζοντας τὰ δόγματα, τὰ ἦθη καὶ τοὺς τρόπους». Μὲ αὐτὸ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ἰδεῶδες, Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ γραμματεία, Χριστιανικὴ Πίστη καὶ ἠθικὴ, ἐπιβιώσαμε ἐπὶ αἰῶνες κάτω ἀπὸ ποικίλες δουλεῖες. Μήπως σήμερα πού εἴμαστε ἐθνικῶς ἐλεύθεροι κινδυνεύουμε νὰ χάσουμε τὴν ταυτότητά μας ἀπεμπολῶντας τὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοση στοῦ ὄνομα ἀμφιβόλων καὶ ξενόφερτων δῆθεν «προοδευτισμῶν»;

Ὁ Μικρασιατικὸς Ἑλληνισμὸς διετήρησε τὴν ταυτότητά του μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας του. Στὴν Καππαδοκίᾳ ἐπὶ Τουρκοκρατίας 18 ἑλληνικὰ χωριά γύρω ἀπὸ τὰ Φάρασα ἀναγκάσθηκαν νὰ τουρκοφωνήσουν, ἀλλὰ ἀποφάσισαν νὰ κρατήσουν τὴν Ὁρθόδοξη Πίστη. Μιλοῦσαν τουρκικὰ, ξέχασαν τὰ ἑλληνικὰ, καὶ ἡ μόνη τους ἐπαφὴ μὲ τὴν γλῶσσα τῶν πατέρων τους ἦταν ἐπὶ αἰῶνες ἡ Θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία ἐτελεῖτο στὰ ἑλληνικὰ. Οἱ Ὁρθόδοξοι τουρκόφωνοι Καππαδόκες, γνωστοὶ καὶ ὡς καραμανλῆδες, διέσωσαν τὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση χάρις στὴν Ὁρθοδοξία.

Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ἐκ Φαράσων, ὁ Χατζηφεφέντης ὅπως τὸν ἔλεγαν, ὁ ὁποῖος ἐκοιμήθη τὸ 1924, σαράντα ἡμέρες μετὰ τὴν ἀναγκαστικὴ μετακίνησή του στὴν Ἑλλάδα.

Τὴν χορεία τῶν Ἁγίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συμπληρῶνουν οἱ Ἐθνοῖερομάρτυρες Ἐπίσκοποι, πού μαρτύρησαν τὸ 1922 ἀρνούμενοι νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ποίμνιό τους. Δηλαδή ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος, ὁ Κυδωνιῶν Γρηγόριος, ὁ Μοσχονησιῶν Ἀμβρόσιος, ὁ Ἰκονίου Προκόπιος καὶ ὁ Ζήλων Εὐθύμιος, ὁ ἥρωας τοῦ Ποντιακοῦ ἀγῶνος.

Ἐμεῖς σήμερα πρέπει μὲ κάθε εὐκαιρία νὰ τιμοῦμε τοὺς Ἁγίους καὶ τὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοση τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Πόντου. Δηλώνουμε δὲ πρὸς κάθε κατεύθυνση ὅτι ἐπιθυμοῦμε τὴν εἰρήνη μὲ τοὺς γείτονες, ὄχι ὅμως εἰς βάρος τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Ζητοῦμε τὴν πλήρη ἀναγνώριση τῆς Μικρασιατικῆς καὶ Ποντιακῆς Γενοκτονίας καὶ τραγουδοῦμε τὸν ποντιακὸ θρῆνο τῆς Ἀλώσεως, πού μᾶς διδάσκει ὅτι: «Ἡ Ρωμανία κι ἂν πέρασε, ἀνθεὶ καὶ φέρει κι ἄλλο».

*Ἄρθρο στὴν ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Σεπτεμβρίου 2020*